

ДУХОВНИЙ ВПЛИВ СВЯТОЇ ГОРИ

на відродження та становлення православ'я на Закарпатті (XX ст.)

Athos monasteries spiritual influence on the Orthodox population of Transcarpathia was very significant. This resulted in the discovery of the province for more than ten monasteries, and today on the territory of the region there are 44 Orthodox monasteries. In Panteleimon monastery converted to Orthodoxy leader of the religious movement of the early twentieth century Alex (Kabaljuk). On Mount Athos Transcarpathia receive the necessary theological literature, icons, church utensils. Athos prepared for the Transcarpathia painters who later were able to spread their knowledge among fellow countrymen and to satisfy the need for painting new churches. The spiritual fathers of Mount Athos example inspired the local population on the sacrificial feat.

Закарпаття – територія, населена українським населенням, що століттями перебувало під владою угорських завойовників. Політика угорських правителів була спрямована на денаціоналізацію місцевих жителів та перетворення їх у вірних синів Угорської корони. Як засіб поширення свого впливу Угорщиною була використана Ужгородська унія 1646 р. Тоді володарка Ужгородського замку – графиня Анна Другет, в день народження свого брата – Ягерського єпископа Георгія Якушича, організувала возз'єднання частини духовенства з Римським престолом. В цій акції приймало участь 63 православних пастирів, що служили переважно в приходах у володінні згаданої правительки. Діяльність православних єпископів у східній частині сучасного Закарпаття – Мараморощині, свідчить, що значна частина селян не прийняла унію. Невтомним борцем за православну Церкву був ієрей Михайло Андрелла (Оросвиговський). Переслідуваний владою, він опинився в с. Іза біля Хуста¹. Тут він написав свої полемічні праці, що нагадують нам твори Івана Вишенського (1550-1621). Незважаючи на те, що після смерті православного єпископа Досифея Феодоровича в 1735 р. влада заборонила обирати нового архієрея, православ'я на Мараморощині не зникло, отримуючи підтримку з Молдавії та Румунії. Виявлені нами документи свідчать, що в 1760-х рр. на Мараморощині активно діяв монах Серафим, що повернув значну частину вірників до «старої віри» – православ'я.

Більшість населення Закарпаття не знало, що воно перейшло в унію. Цей факт підтверджують документи, що характеризують релі-

жити в Греції не менш 10 років, причому відомості про неї в поліції повинні були бути сприятливими. Цим законом фактично закривався в'їзд і поселення слов'ян в слов'янських монастирях на Афоні – прим. ред. А. Н.

¹⁹ Гавриїл (Кризна), архімандрит. Твердиня православ'я Закарпаття. К., 2004; Данилець Ю. Православні монастирі Хустського району (XX століття): Видання друге, змінене, доповнене / Передмова проф. Д. Данилюка. Ужгород: Гражда, 2005. С. 32-46.

²⁰ Данилець Ю. Скит святого Дмитра Солунського в Дубовому // Старий Замок Паланок. 2006. 1-7 червня. С. 16.

²¹ Данилець Ю. Православні монастирі Хустського району (XX століття). С. 63-69.

²² Головкин Н., Данилець Ю. Святой подвижник Руси Карпатской // Православие.Ru. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://www.pravoslavie.ru/put/28438.htm>; Данилець Ю. Преподобный Иов Угольский (Кундря): новые факты к биографии праведника // Православие.Ru. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://www.pravoslavie.ru/put/32318.htm>

²³ Данилець Ю. Православний монастир Успіння Божої Матері в селі Домбоки. Ужгород: Гражда, 2006. С. 74-78.

²⁴ Якимчук И. Исторические связи Карпатской Руси со Святой Горой Афон; Схіархімандрит Гавріїл (Легач) // Рускій Афонскій отечник XIX-XX вѣковъ. Святая Гора Афонъ: Изданіе Русскаго Свято-Пантелеимонова монастыря на Афонѣ, 2012. Томъ I. С. 504-506; Схієродіаконъ Димитрій (Цубера) // Рускій Афонскій отечник XIX-XX вѣковъ. С. 507-508; Данилець Ю. Схіархімандрит Гавріїл (Легач) // Сповідники та Подвижники Православної Церкви на Закарпатті в XX ст. С. 388-391.

²⁵ Данилець Ю. Православний монастир Успіння Божої Матері в селі Домбоки. С. 78-79.

²⁶ Світлицець А., Канайло С. Свято-Серафимівський монастир у селі Приборжавському. Ужгород: Мистецька лінія, 2003. С. 172-176.

²⁷ Список и точное описание братии, живущих и живших в монастыре Святителя о. Николая, что при с. Иза, округа Хустского, в Карпатской Руси // Поточний архів Свято-Миколаївського чоловічого монастиря с. Іза Хустського р-ну Закарпатської області. Арк. 35-36; Данилець Ю. Архімандрит Йосиф (Попович) // Православний монастир Успіння Божої Матері в селі Домбоки. С. 81-82.

²⁸ Схігумень Кассіанъ (Корепановъ) // Рускій Афонскій отечник XIX-XX вѣковъ. С. 721-724.

²⁹ Данилець Ю. Ієросхімонах Кассіан (Корепанов) // Православний літопис. 2014. № 2. С. 24.

³⁰ Собранія духовенства православной Епархіи, состоявшіяся 19 и 20 июня и съ 24 июня по 4 июля 1935 года, и ихъ постановленія // Православный Карпаторусскій Вѣстникъ. 1935. № 1. С. 7.

³¹ Цит. за: Шкаровский М. Русские обители Афона в XX веке: наиболее известные насельники // Русский Афон. Православный духовно-просветительский портал о русском монашестве на Святой Горе Афон. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <http://afonit.in-fo/biblioteka/podvizhniki-monastyrua/prof-m-shkarovskij-russkie-obiteli-afona-v-xx-veke-naibolee-izvestnye-naselniki>; Письма Блаженнейшего Митрополита Антония (Храповицкого). Джорданвилль, 1988. С. 274.

³² Приїездъ на Карпатскую Русь афонскаго старца ієросх. о. Кассіана // Православный Карпаторусскій Вѣстникъ. 1936. № 2. С. 11.

³³ Православный Карпаторусскій Вѣстникъ. 1936. № 2. С. 14.

³⁴ *Алексий (Дехтерев), инок. Сокровище неоцененное (Очерк православного девичьего монастыря в Липши – на Подкарпатской Руси). Ужгород, 1936. С. 25.*

³⁵ *Данилець Ю. Геросхимонах Кассіан (Корепанов) // Православний літопис. 2014. № 2. С. 25.*

³⁶ *Данилець Ю. Архімандрит Алексій (Кириєвський) // Православний Свято-Іоанно-Предтеченський чоловічий монастир у селі Бедевля. Ужгород: Карпати, 2009. С. 117-119.*

гійне життя русинів-українців у США². Колектор Іван Млинар, якого о. Олексій Товт відправив до православного єпископа Володимира (Соколовського) в Сан-Франциско, не отримавши відповідні треби в православному храмі, писав своєму пастирю: «Якої же мы веры? Нас учили, и вы учите, что мы православные, а тут мене православный епископ до причащения не допустил, – отогнал мене до католического бискупа. Якая же тота наша вера? Мени говорят, же я униат; який униат? Коли я николи о том не чул, я себе за православного христианина держал?»³.

Джерелом православної ідентичності для всього православного світу була і залишається Свята гора Афон. Незважаючи на актуальність проблематики, історичним зв'язкам Закарпаття та Афону присвячено дуже мало публікацій. У цьому ракурсі слід назвати статтю протоієрея Ігоря Якимчука⁴. Необхідно відзначити, що названа стаття написана на основі інформації, що друкувалася в різний час на сторінках «ЖМП».

Новітня історія взаємовідносин місцевого українського населення з Афоном починається на початку ХХ ст. За нашими дослідженнями, першим ченцем, що поїхав на Афон і був прийнятий до келії Архангела Михаїла Ставроникитинського монастиря, був селянин з с. Березова біля Хуста Василь Агоста, 1878 р. народження. У 1904 р. він переходить до Свято-Пантелеймонівського монастиря. Пострижений в мантию з іменем Варух, а в схиму з іменем В'ячеслав⁵. Отець В'ячеслав підтримував листування із земляками. У фондах Державного архіву Закарпатської області нами виявлено 5 листів о. В'ячеслава⁶. Один із листів адресовано тодішньому Мукачівському греко-католицькому єпископу Юлію (Фірцаку). В листі чернець-святогорець закликає владика порвати з унією та повернутися до православної Церкви⁷ (Фото 1).

Листи В'ячеслава Агости справили великий вплив на Олександра Кабалока (у 2001 р. причислений до лику святих УПЦ-МП з іменем Олексія, сповідника Карпаторуського) (Фото 2). Про контакти Олександра Кабалока та В'ячеслава Агости свідчать спогади, записані о. Василієм (Проніним) в Домбоцькому монастирі у 1945 р. Згадуючи про 1908 р., преп. Олексій зазначає: «Сразу пошли в Пантелеимоновский монастырь. Там разыскал своего земляка Вячеслава, в великой схиме монах Варух <...> Я ему подарил рубль. Вячеслав носил, носил, а потом вернул...»⁸.

В'ячеслав познайомив Кабальюка з ченцем Денасієм (Юшковим) та архімандритом Мисаїлом (Сапегіним). У тому ж році, на свято Казанської ікони Божої Матері, Олександр Кабальюк був приєднаний до православної Церкви⁹. Про сам акт приєднання та про перипетії, що йому передували, о. Денасій написав книгу, котра мала значне поширення на Закарпатті¹⁰ (*Фото 3*). Після чернечого постригу та висвячення в ієромонахи Олексій (Кабальюк) восени 1910 р. знову відвідав Святу гору з метою отримати документи, що він є співбратом Пантелеймонівського монастиря. Ці папери були потрібні для безпечного повернення в Австро-Угорщину. Відомо також, що о. Олексій привіз з Афону кілька ікон, що зберігаються сьогодні в м. Хуст та при монастирі Успіння Божої Матері в с. Домбоки.

Під час судового процесу проти православних в місті Мараморош-Сигот у 1913-1914 рр. у вину підсудним ставилися зв'язки з Росією та Афоном. А серед доказів була переписка з афонітами, афонські ікони та книги¹¹.

З включенням Закарпаття до складу Чехословаччини після Першої світової війни православна Церква отримала державне визнання. На початок 1920-х рр. припадає ріст інтересу до Святої гори Афон. Про це свідчить кількість бажаючих потрапити до православних монастирів. Точну кількість юнаків, що відправилися на Афон, встановити важко. Відрадно, що у 2013 р. співбратом Свято-Пантелеймонівського монастиря о. Макарієм було підготовлено до друку та видано 822-х сторінковий «Монахологій»¹². Ця книга містить короткі біографічні дані про 4 656 осіб, що проживали при монастирі, в тому числі і про закарпатців.

Отже, у 1922 р. до Пантелеймонівського монастиря були прийняті уродженець с. Дубове на Тячівщині Іван Ребар (Рибар, Рибарь) (в монашестві Іларіон)¹³, Михайло Немец (Немеш) (Хуст)¹⁴, в 1923 р. Іван Дранко (в монашестві Ісайя) (Нанково)¹⁵, Василь Сабов (с. Іза) (в монашестві Володимир)¹⁶. В 1924 р. кількість послушників-карпаторосів зросла ще на 11 чоловік, в 1925 р. – на 9 чол. У наступні роки відбувалося подальше поповнення закарпатцями монастирів Афону, але вже в меншій кількості. А після прийняття грецьким урядом закону від 10 вересня 1926 р. багато юнаків не змогло потрапити на Афон¹⁷, а деякі змушені були навіть повернутися додому¹⁸.

Ченці-афоніти поклали початок кільком монастирям та скитам на Закарпатті, тодішній Підкарпатській Русі. Архімандрит Олексій

(Кабалюк) був одним із засновників Свято-Миколаївського чоловічого монастиря в с. Іза¹⁹. Ієромонах Іларіон (Рибар) після повернення з Афону заснував у рідному с. Дубове Свято-Дмитріївський скит²⁰. Ієромонах Мелетій (в схімі Лука) (Рушак) заснував Свято-Пантелеймонівський скит в м. Хуст-Колесарево²¹ (Фото 4). Ця обитель керується у внутрішньому житті аскетичним афонським статутом до наших днів. Окремо слід згадати Свято-Троїцький чоловічий скит, заснований о. Іовом (Кундрею) в 1930 р. з благословення преп. Силуана Афонського. Сам о. Іов двічі робив спроби потрапити на Афон, але не міг отримати документи і повертався із Салонік додому. За спробу нелегально перейти кордон він потрапив на 5 років до радянських таборів, а потім у складі Чехословацького корпусу генерала Свободи воював з нацистами на полях Другої світової війни. Праведне життя архімандрита Іова, Божий дар зцілювати невиліковні хвороби зробили його святим ще за життя. У 2008 р. УПЦ-МП зарахувала його до лику місцевошанованих святих²².

Надзвичайно інформативними є листи ченців-афонітів до родичів та знайомих на батьківщині. У приватному архіві монахині Євпраксії (Гричка), першої настоятельки Домбоцького монастиря, ми виявили кілька листів монаха Матфея (Плешинець) зі Святої гори Афон. Листи введено до наукового обігу у додатках до нашої праці про згаданий монастир²³. Найбільш відомими карпаторосами в Пантелеймонівському монастирі є схіархімандрит Гавриїл (Легач) (1971-1975 рр. – ігумен) та багаторічний економ монастиря ієродиякон Давид (в схімі Дмитрій) (Цубера)²⁴.

Подвизалися закарпатці також в інших обителях Афону. В руській обителі Св. Дванадцяти Апостолів проживав уродженець с. Задне (нині Приборжавське) Іршавського району Василій (Дубанич). У приватних архівах нами виявлено його лист, в якому чернець описує своє життя на Афоні. Наводить імена ченців-закарпатців станом на 1960 р. За підрахунками о. Василя, на Святій горі тоді проживало 12 його земляків²⁵. Ряд листів виявлено та опубліковано краєзнавцем Андрієм Світлинцем у книзі про Приборжавський монастир²⁶. У цій келії навчався іконопису уродженець с. Кошельово Іван Попович (Фото 5). Він поїхав на Афон весною 1926 р., навчався іконопису у старця Ісаакія. По благословенню керівництва Пантократівського монастиря 24 червня 1928 р. пострижений в рясу і камилавку, а 11 серпня 1929 р. пострижений у малу схіму з нареченням імені Йосиф. 24 листопада

1930 р. єпископом Єрофеєм (Яхтопулос) рукоположений в ієродиякони. У 1931 р. ієродиякон Йосиф повернувся в Підкарпатську Русь та став засновником іконописної майстерні та школи при Свято-Миколаївському монастирі в с. Іза-Карпутлаш²⁷. Архімандрит Йосиф передав свої знання архімандриту Мирону (Шпільці) та іншим послушникам.

Місіонерську роботу на Закарпатті проводили два досить відомі ченці-афоніти: ієросхимонах Кассіан (Корепанов) та архімандрит Олексій (Кириєвський). Також необхідно відмітити, що в офіційних біографіях цих діячів цей факт майже, або як у випадку з о. Олексієм, взагалі не фігурує. Ряд неточностей зустрічаємо також в біографії ієросхимонаха Кассіана, що подана в «Русскомъ Аѳонскомъ отечнике XIX-XX вѣковъ»²⁸. Зупинимося більш детально на періоді їх перебування на Підкарпатській Русі (Закарпатті).

Отець Кассіан приїхав до Чехословаччини у 1934 р. Спочатку його було зараховано в число братії монастиря Іова Почаївського в Ладомировій на Пряшівщині. У той час при монастирі діяла типографія та видавалося чимало літератури. Ієросхимонах Кассіан ввійшов до складу редакційної ради, регулярно друкувався на шпальтах газети «Православная Карпатская Русь» та журналу «Православный Карпаторусский Вѣстникъ». Виконував обов'язки духівника монастиря, обслуговував навколишні села²⁹. На Підкарпатську Русь він прибув вперше у червні 1935 р., щоб взяти участь у роботі конференції православного духовенства. Захід відбувався у монастирі Святого Миколая в с. Іза-Карпутлаш, де о. Кассіан прочитав декілька лекцій³⁰.

Владика Мукачівсько-Пряшівський Дамаскін прагнув того, щоб цей досвідчений старець перейшов під його юрисдикцію та залишився в межах єпархії. Про це свідчить листування єпископа з митрополитом Антонієм (Храповицьким), першоієрархом РПЦЗ. 29 квітня 1936 р. митрополит так писав про нього Дамаскіну: «Мне было отрадно читать в Вашем письме от 21 апреля о том благоволении, которое стяжал у Вас иєросхимонах Кассиан, и я очень сожалею, что не могу сразу исполнить пожелание Вашего Преосвященства о предоставлении ему канонического отпуска: дело в том, что он не состоит в моем непосредственном ведении, а входит в состав клира Преосвященного Архиепископа Виталия [основателя братства прп. Іова Почаєвського], которому я одновременно с сим пересылаю Ваше письмо»³¹.

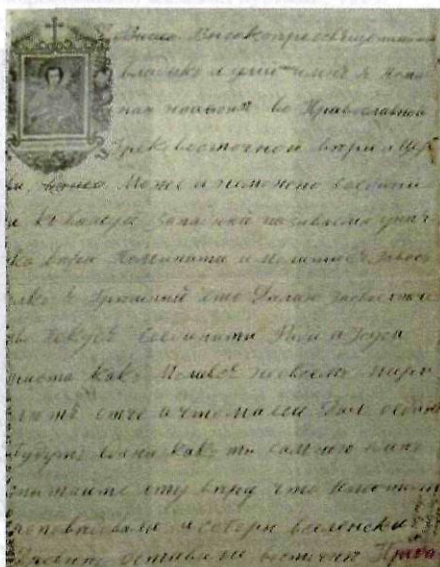
Єпархіальне видання повідомляло про приїзд ієросхимонаха Кассіана на Підкарпатську Русь напередодні Святої Пасхи 1936 р.: «Его Преосвященство поручил (о. Кассиану – Ю. Д.) исповедовать священнослужителей Хустского и Тячевского округа. Нельзя не отметить той особой любви, которую стяжал к себе со стороны всего нашего духовного клира о. Кассиан. По благословению блаженнейшего Митроп. Антония о. Кассиан остается у нас на Карпатской Руси нашим духовником. Радуемся тому, что наш дорогой о. Кассиан послужит, если Бог даст, с несомненным успехом нашей русской православной епархии, которая так нуждается в духовных и опытных старцах»³².

Крім посади духівника карпаторуського духовенства владика Дамаскін призначив о. Кассіана духівником Липчанського жіночого монастиря³³. Відомо, що у травні 1936 р. старець перебував у Болгарії, де збирав кошти для будівництва храмів на Підкарпатській Русі. «Отцу Кассиану уже за шестьдесят, но он жизнерадостен и весь день – с 3 ч. утра до 11-12 ч. ночи – проводит в молитве и непрестанных трудах. Обладая прекрасным, художественным словом, он переписывается со своими духовными детьми, которые разбросаны по всему миру. Старец ежедневно служит в монастырской церкви и не редко говорит поучительные проповеди, весьма живые по мысли и художественные по форме»³⁴.

У 1937 р. о. Кассіан виїхав до Почаївської Лаври, але надалі підтримував постійні зв'язки з Липчанським монастирем та Єпархіальним управлінням. Відомо, що він переслав єпископу Дамаскіну з Почаєва наперсний хрест та митру. Для монастиря у червні 1938 р. старець подарував ікону на мідній пластині для ковчега з мощами³⁵.

Про архімандрита Олексія (Кириєвського) маємо менше інформації. Достеменно відомо, що після настоятельства в православному приході в м. Бійянкур під Парижем він приїздить на Підкарпатську Русь. У 1927-1928 рр. знаходився у складі братії Свято-Іоанно-Предтеченського скиту в с. Дубове Тячівського округу. Настоятелем направлений на будівництво скиту в с. Горбки Севлюшського округу (нині Виноградівського району)³⁶. Далі документальна нитка обривається, вже в 1932 р. він згадується як засновник скиту Всіх святих в землі Руській просіявших біля руського військового кладовища в містечку Мармелон-ле-Гран у Франції.

Таким чином, Закарпаття підтримувало міцні зв'язки зі Святою горою Афон. Духовний вплив афонських монастирів на православне населення краю був настільки значним, що в 20-30 рр. ХХ ст. у краї виникло більше десяти монастирів, а сьогодні на території області функціонують 44 православні обителі. У зв'язку з цим, Закарпаття по праву називають «малим Афоном». Окремо слід вказати на вплив Афону на відродження православ'я у краї на початку ХХ ст. Саме у Пантелеймонівському монастирі перейшов у православ'я лідер релігійного руху Олексій (Кабалюк), саме з Афону закарпатці отримували богословські та молитовні книги, ікони, церковну утварь, саме Афон підготував для Закарпаття іконописців, які згодом змогли поширити свої знання серед краян та задовольнити потребу у розписі новозбудованих храмів. Духовний приклад афонських отців надихав місцеве населення на духовний подвиг. Про це свідчить діяльність архімандрита Іова (Кундрі), ієромонаха Мелетія (Руцака) та їх учнів архімандрита Єфрема (Молнара), архімандрита Стратоніка (Легача), архімандрита Діонісія (Боня). Вважаємо перспективною тему дослідження історичних зв'язків Закарпаття зі Святою горою Афон.

**Фото 1. Лист о. В'ячеслава (Агости)
до греко-католицького єпископа Юлія (Фірцака)**

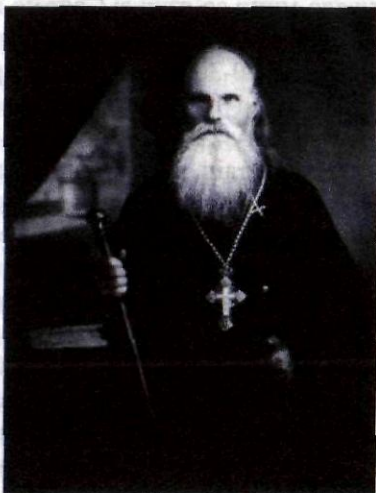

Фото 2.
Архімандрит Олексій (Кабалюк)

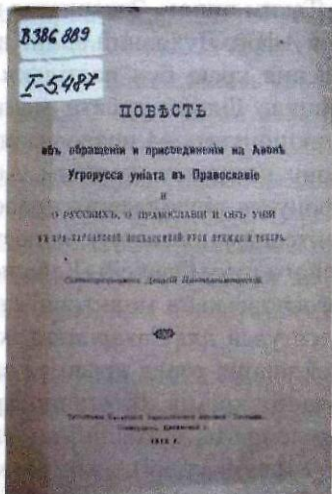

Фото 3.
Перша сторінка книги о. Денасія

Фото 4.
Іеромонах Мелетій (Руцзак)

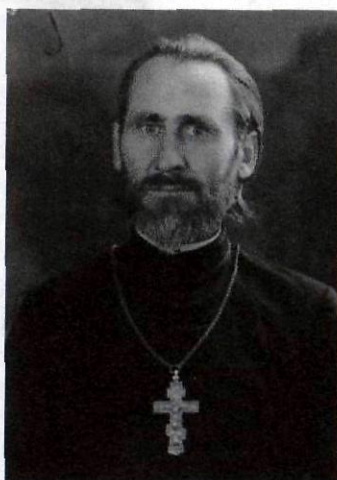

Фото 5.
Іеромонах Йосиф (Попович)

¹ *Микитась В.* Український письменник-полеміст Михайло Андрелла. Ужгород, 1960.

² *Данилець Ю.* Зародження та поширення православного руху в Північно-Східній Угорщині на початку ХХ століття // Наукові записки Ужгородського університету. Серія: Історично-релігійні студії. Ужгород, 2012. Випуск 1. С. 36.

³ *Коханик П., протопр.* Начало Истории Американской Руси. Коннектикут, 1970. С. 490.

⁴ *Якимчук И.* Исторические связи Карпатской Руси со Святой Горой Афон // Православие.Ru. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.pravoslavie.ru/arhiv/5204.htm>.

⁵ Схимонах Вячеслав // Монахологий Русского Свято-Пантелеимонова монастыря на Афоне. Св. Гора Афон: РПМА, 2013. С. 267.

⁶ Державний архів Закарпатської області. Ф. 151. О. 2. Спр. 775. Арк. 13-19 об.

⁷ Там само. Арк. 15-16 об.

⁸ Рассказ архимандрита Алексия от 28 ноября 1945 г. // *Василий (Пронин), архимандрит.* История Православной Церкви на Закарпатье. К.: Филокалия, 2005. С. 467.

⁹ *Данилець Ю.* Обраний Божим Провидінням. Життєпис преподобного Олексія Карпаторуського сповідника. Чернівці: Місто, 2013. С. 49-60.

¹⁰ *Денасій Пантелеимоновскій, святогорець-иноць.* Повесть объ обращении и присоединении на Афонѣ Уггуруса уніата въ Православіе и о русскихъ, о православии и объ унії въ Прикарпатской подъяремной Руси прежде и теперь. Шамордино: Типография Казанской Амвросиевской женской пустыни, 1913.

¹¹ Österreichisches Staatsarchiv – ÖStA, HHStA Kabinettsarchiv, Geheimakten 27 (alt 29, 30), Politisches 1913, fol. 75-104; Arhivele Naționale ale României, Baia Mare. Prefectura Jud. Maramures. Inn. 1086. Nr. actului 656.

¹² Монахологий Русского Свято-Пантелеимонова монастыря на Афоне. Св. Гора Афон: РПМА, 2013.

¹³ Иеромонах Иларион // Монахологий Русского Свято-Пантелеимонова монастыря на Афоне. С. 59; *Данилець Ю.* Иеромонах Іларіон (Рибар): паралелі життя // Живой Родник. 2008. № 9. С. 44-48; *Данилець Ю.* Иеромонах Іларіон (Рибар) // Сповідники та Подвижники Православної Церкви на Закарпатті в ХХ ст. / Авт. кол.: Ю. Данилець – голова авт. кол., архієп. Феодор (Мамасуєв), архієп. Антоній (Паканич), прот. О. Мониц, А. Світлинець, Д. Анашкін, С. Канайло, В. Міщанин, іером. Пімен (Мацола), прот. В. Юрина. Ужгород, 2011. С. 442-450.

¹⁴ Послушник Михаил // Монахологий Русского Свято-Пантелеимонова монастыря на Афоне. С. 569.

¹⁵ Схимонах Исая // Монахологий Русского Свято-Пантелеимонова монастыря на Афоне. С. 235.

¹⁶ Монах Владимир // Монахологий Русского Свято-Пантелеимонова монастыря на Афоне. С. 537.

¹⁷ *Якимчук И.* Исторические связи Карпатской Руси со Святой Горой Афон.

¹⁸ Згідно з цим законом всі афонські ченці, незалежно від їх національності, вважалися підданими грецької держави. У силу цього закону в афонські монастирі не можна було приймати особу, яка не має грецького підданства. А для того, щоб особа негрецької національності могла отримати право на грецьке підданство, вона мала про-

1-2/2015

АЛЬМАНАХ
АФОНСКОЕ НАСЛЕДИЕ
THE ATHONITE HERITAGE

МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
«РУСЬ И АФОН: ТЫСЯЧЕЛЕНИЕ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЫХ СВЯЗЕЙ»